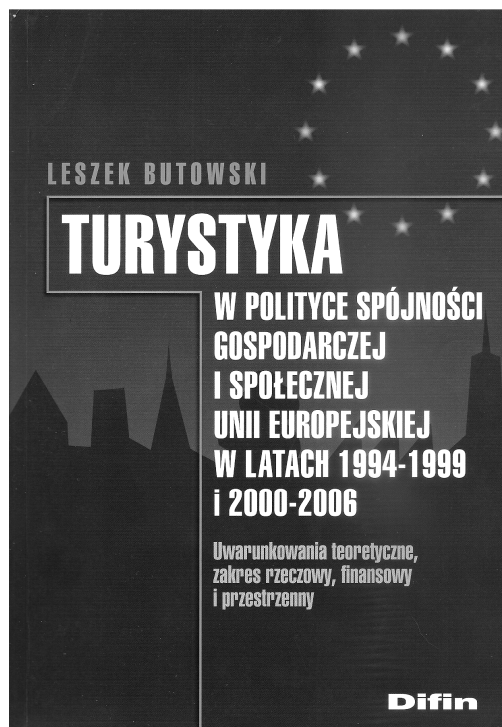

LESZEK BUTOWSKI

*TURYSTYKA W POLITYCE SPÓJNOŚCI
GOSPODARCZEJ I SPOŁECZNEJ
UNII EUROPEJSKIEJ W LATACH 1994–1999
I 2000–2006.
UWARUNKOWANIA TEORETYCZNE,
ZAKRES RZECZOWY, FINANSOWY
I PRZESTRZENNY*

Difin SA, Warszawa 2009
ss. 232

W prezentowanej książce podjęto ważny problem roli turystyki w polityce spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej (UE) w latach 1994–1999 i 2000–2006. Ogólnie biorąc polityka ta oparta jest na podejmowaniu przez UE różnych działań pomocowych ukierunkowanych na zmniejszenie różnic między poszczególnymi regionami poprzez stymulowanie ich rozwoju i przebudowę struktury gospodarczej. Pomoc udzielana jest regionom peryferyjnym i słabiej rozwiniętym w celu poprawy ich pozycji i integracji społeczno-gospodarczej w ramach UE. W ten sposób traktowana polityka spójności jest funkcją polityki regionalnej i strukturalnej. Poznanie miejsca turystyki w tak określonej polityce spójności należy uznać za ważne zarówno z punktu widzenia nauki, jak i praktyki.

Problemem teoretycznym książki jest wykazanie wpływu turystyki na rozwój gospodarczy, poprzez który przyczynia się ona do osiągnięcia celów prowadzonej przez UE polityki spójności gospodarczej i społecznej. Temu służy obszerny przegląd literatury krajowej i zagranicznej koncentrujący się na turystyce jako dziedzinie badań naukowych, prezentacji funkcjonujących w nauce teorii rozwoju regionalnego przeprowadzonej z punktu widzenia możliwości ich adaptacji do analizy wpływu turystyki na rozwój regionalny i lokalny, makroekonomicznej analizy zna-

czenia turystyki dla gospodarek krajów UE opartej na udziale turystyki w PKB, eksporcie, zatrudnieniu, nakładach inwestycyjnych, ocenie turystycznego potencjału recepcyjnego. Z kolei celem praktycznym pracy jest poznanie rzeczywistego zaangażowania polityki spójności w sektorze turystycznym. W tym zakresie analizę oparto na unijnych i krajowych regulacjach prawnych, dokumentach programowych oraz raportach i sprawozdaniach okresowych. Wykorzystano też informacje z europejskich, krajowych i regionalnych baz danych. Łącznie analizie poddano kilkaset dokumentów określających możliwości i zakres wdrażania europejskiej polityki spójności w kontekście przewidzianego w nich wsparcia rzeczowego i finansowego dla turystyki.

Przedstawionej problematyce badawczej odpowiada układ książki. Składa się ona z wstępu, czterech rozdziałów (w tym: dwóch teoretycznych i dwóch empirycznych) i podsumowania. Wstęp zawiera sformułowanie problemu badawczego i hipotez roboczych oraz cele pracy, procedury i metody badawcze, źródła informacji. W pierwszym rozdziale przedstawiono turystykę jako dyscyplinę badań naukowych, czynnik rozwoju regionalnego w świetle wybranych teorii (rozwoju endogennego, sieci, bazy ekonomicznej, polaryzacji, zrównoważonego rozwoju), następnie omó-

wiono genezę i uwarunkowania prawne turystyki jako przedmiotu zainteresowania UE oraz zawarto analizę znaczenia turystyki dla gospodarek państw członkowskich. Drugi rozdział zawiera omówienie dorobku prowadzonej przez UE polityki spójności gospodarczej i społecznej w okresach 1994–1999 i 2000–2006. Autor przedstawił podstawy teoretyczne, genezę i ewolucję, ramy i instrumenty prawne, cele i zasady, budżet i instrumenty finansowe polityki spójności UE w wyróżnionych okresach. Dwa kolejne rozdziały (trzeci i czwarty) mają charakter empiryczny. Prezentują wyniki badań własnych autora przeprowadzone na podstawie pierwotnych i wtórnych dokumentów źródłowych. Pokazują rzeczywisty zakres zaangażowania europejskiej polityki spójności w turystyce. W rozdziale trzecim przedstawiono pozycję i znaczenie turystyki w programach spójności realizowanych na poziomie poszczególnych (25) państw członkowskich. Z kolei w rozdziale czwartym zawarto syntezę wyników przeprowadzonych analiz porównawczych na poziomie krajowym w obu okresach programowania budżetowego, relacji pomiędzy obszarami turystycznymi a regionami objętymi europejską polityką spójności oraz typologię projektów turystycznych realizowanych w jej ramach – w oparciu o kryterium: 1) celu projektu, 2) geograficzno-funkcjonalnego obszaru realizacji i oddziaływania projektu, 3) celu formalnego. Przeprowadzone analizy dokumentuje załącznik na płycie CD zawierający skróconą charakterystykę wybranych projektów (14) wraz z dokumentacją fotograficzną. W podsumowaniu autor ustosunkował się do uzyskanych odpowiedzi na postawione pytania problemowe i przyjęte hipotezy badawcze oraz przedstawił główne wnioski wynikające z przeprowadzonych badań.

W toku przeprowadzonych analiz uzyskano interesujące wyniki. Wskazują one jednak, że nie zawsze można udzielić całościowych i pozytywnych odpowiedzi na postawione pytania problemowe. Podobnie, nie zapewniają też pełnej i pozytywnej weryfikacji wszystkich hipotez roboczych. Literatura przedmiotu oraz omówione w pracy teorie rozwoju regionalnego wskazują na turystykę jako na ważny czynnik rozwoju w regionach posiadających odpowiedni ku temu potencjał. Znaczenie turystyki jako czynnika rozwoju uzależnione jest od lokalnych warunków występujących na obszarze recepcji turystycznej oraz w jego otoczeniu. Uzasadnione jest więc wspieranie turystyki w ramach europejskiej polityki spójności. Rzeczy-

wiście, turystyka jest sektorem gospodarczym objętym wsparciem w ramach tej polityki, jednak w różnym stopniu w poszczególnych okresach i krajach członkowskich. Stwierdzono korelację przestrzenną między obszarami objętymi polityką spójności a regionami turystycznymi. Wsparcie rozwoju turystyki na obszarach objętych tą polityką prowadzi do ich restrukturyzacji gospodarczej i społecznej. Brak jednak możliwości jednoznacznego określenia czynników decydujących o znaczeniu turystyki w polityce spójności. Stwierdzono ograniczone związki pomiędzy zakresem wsparcia udzielanego w ramach tej polityki a atrakcyjnością turystyczną obszarów. Obok podobnych czynników środowiskowych i społeczno-gospodarczych duże znaczenie mają tutaj czynniki o charakterze doraźnym i lokalnym. Nie zawsze za danym potencjałem turystycznym idą stosowne co do wielkości środki unijne wspierające turystykę. Wystąpiły też daleko idące zmiany w finansowym poziomie wsparcia w badanych okresach i krajach, co wskazuje, że podejmowane decyzje o wysokości i alokacji wsparcia finansowego turystyki są często partykularne i okazjonalne, prawdopodobnie uwarunkowane politycznie. Analizy przestrzenne wskazują, że wsparcie turystyki nie zawsze następuje na obszarach najbardziej opóźnionych w rozwoju, a wysokość środków finansowych na rozwój w nich turystyki w porównaniu z nakładami na podstawową infrastrukturę jest niski, co ogranicza efektywność turystyki jako narzędzia rozwoju i restrukturyzacji.

Przedstawiona książka jest jedną z pierwszych w kraju tak szeroką próbą przedstawienia i oceny miejsca turystyki w polityce spójności UE. Posiada wysokie walory poznawcze. Ważne są też jej walory naukowo-dydaktyczne wynikające m.in. z przystępnego i jasnego określenia problematyki badawczej, hipotez i celów badania oraz logicznego i udokumentowanego wnioskowania. Książka ta stanowi opracowanie oryginalne. Wnosi istotny wkład w pogłębienie wiedzy o roli i znaczeniu turystyki w prowadzonej przez UE polityce spójności. To zapewnia jej szeroki krąg odbiorców zainteresowanych tą problematyką, tj. studentów, pracowników, działaczy krajowych instytucji naukowych, politycznych, gospodarczych, społecznych, samorządowych itp.

Andrzej Matczak

Uniwersytet Łódzki

Instytut Geografii Miast i Turyzmu